

A világ első gyermekújságja és Európa nevelőnője

*Kéri Katalin**

DOI: 10.21549/NTNY.53.2026.2.8

Marie Leprince de Beaumont (1711–1780) francia nevelőnő, mese- és esszéíró, levélregények megalkotója, valamint az Angliában 1756-tól megjelent, a világ legelső, gyermekeknek szánt sajtóterméke, a *Le Magasin des enfants ou Dialogues entre une sage gouvernante et ses élèves* (Gyermekmagazin, avagy Dialógusok egy bölcs nevelőnő és növendékei között) című lap alapítója, írója és szerkesztője volt. Színes és sokoldalú életútjáról, 70 kötetnyi, többnyire a gyermek- és nőneveléshez kapcsolódó műveiről ugyan hosszabban-rövidebben számos nevelés- és gyermekkortörténeti mű megemlékezik, tapasztalataink mégis azt támasztják alá, hogy életműve és hatása napjaink magyar olvasói előtt nem kellően ismert. A nevelés- és művelődéstörténet keretei közé illeszkedő, szinkrón közelítéssel felépített tanulmány francia, angol, spanyol és magyar nyelvű szakirodalom- és forráselemzésre támaszkodva mutatja be az író-, nevelő- és szerkesztőnő életpályáját, pedagógiai gondolatait, a világ első gyermekújságja történetét, és annak európai, sőt, a kontinens határain is túlnyúló fogadtatását és hatását. A korabeli európai és magyar sajtó cikkei, a nevelőnő levelezése és esszéi, gyermeklapja egyes példányai, illetve magánkönyvtári katalógusok (például a marosvásárhelyi Teleki Téka anyagai) jelentették vizsgálódásaink forrásalapját. Kutatási céljaink között szerepelt Madame Beaumont lánynevelésre, és tágabban a nők társadalmi, művelődési lehetőségeire vonatkozóan írt műveinek az elemző áttekintése. Vizsgáltuk továbbá gyermekújságja létrejöttének előzményeit, körülményeit, tartalmát, európai és amerikai fogadtatását. Kutatásainkban kiemelten fókuszáltunk a szerzőnő és művei magyarországi recepciójára, azok fordításaira, feltárva azt is, hogy milyen magyar gyermeklapok alapítói számára jelentett inspirációt a francia nevelőnő munkássága. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a gyermekkortörténet és a gyermekirodalom, valamint a lánynevelés és női művelődés szempontjából az elmúlt másfélszáz évben háttérbe szorult Marie Leprince de Beaumont ismertsége és hatása a saját korában és még a 19. században is nagyon jelentős volt, és életművének egyértelműen helye van a neveléstörténeti kánonban

Kulcsszavak: Marie Leprince de Beaumont, felvilágosodás kora, gyermekújság, hatás- és recepciókutatás, nőnevelés-történet

Bevezetés

Ez a tanulmány egy olyan, a pedagógia történetében műveikkel jelentős hatást kiváltó, ugyanakkor máig többnyire csak kevéssé ismert, a neveléstörténeti kánonban sokszor nem is szereplő, női szerzőkkel kapcsolatos, átfogó kutatás (lásd erről: Kéri, 2024) részeredményeit közli, melyek Marie Leprince de Beaumont (1711–1780) francia nevelőnő, mese- és esszéíró munkásságát állítják fókuszba. A művelt és igen ambiciózus, termékeny íróként, fáradhatatlan lapszerkesztőként ismert francia szerzőnő műveivel nem csupán a saját korában, hanem azon túlmutatóan is jelentős hatást gyakorolt a transzatlanti térségben, beleértve a magyar olvasó- és íróközönséget is.

* Mb. intézetigazgató, egyetemi tanár, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet keri.katalin@uni.sopron.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1850-3282>

Kutatásainkat az a felismerés inspirálta, hogy bár a nemzetközi kutatások és törekvések eredményeként az utóbbi évtizedekben több olyan, mikrobiográfiákat tartalmazó gyűjteményes kötet jelent meg, amely neves pedagógiai gondolkodókat mutat be az ókortól napjainkig, közöttük többnyire csak elvétve fordul elő néhány női szerző. Éppen emiatt úttörő vállalkozás a Jean Houssaye, francia kutató szerkesztésében 2008-ban és 2009-ben Párizsban napvilágot látott, kifejezetten női szerzőket bemutató, számos ország kutatóinak a közreműködésével készült, két kötetes pedagógiatörténeti életrajzi és forrásszöveg-válogatás (Houssaye, 2008–2009). Ennek első, az ókortól a 19. század végéig tartó évezredek felölelő részében az itt bemutatásra kerülő Madame Leprince de Beaumont biográfiája is helyet kapott. Az ő életműve fontos hatást gyakorolt kora lánynevelésére, és műveinek elemzői – például Peggy Schaller – napjainkban kiemelik, hogy az ifjúsági irodalom és a pedagógia területe mellett milyen jelentősek voltak a társadalmi és politikai kérdésekről írott munkái is. Saját korában ismertsége és népszerűsége felülmúlta a később nála ismertebbé vált francia íróknét, és az európai gondolkodás és a viselkedéskultúra szempontjából még 19. századi időmetszetben is nagy hatást gyakorló műveit Voltaire és Rousseau kötetei mellett helyezték el a korszak francia, angol, német, sőt, amerikai magán- és nyilvános könyvtáraiban is (Schaller, n. d., p. 1). Franciául írott munkáit angolra, németre fordították, ezeket aztán tovább fordították más nyelvekre, például hollandra, spanyolra, portugálra, magyarra, szerbre, továbbá dán, cseh, orosz, görög, bolgár nyelvre: páratlan népszerűsége, ismertsége nagyban ennek volt köszönhető.

Madame Leprince de Beaumont élete

Madame Leprince de Beaumont életéről – például a levelezése nyomán – sok adat maradt az utókorra, ugyanakkor életútjának számos részlete nem ismert, mert például emlékiratokat nem hagyott hátra. 1711-ben született a franciaországi Rouen városában, Jean Baptiste Nicolas Le Prince szobrász és festő, valamint felesége, Barbe Plantant gyermekeként, Marie-Barbe keresztnévvel, amit később Jeanne-Marie-ra változtatott. A család több tagja korának elismert művésze volt: festőként szerzett hírnevet rokonuk, Angrand, és a Versailles-i kápolna szobrászaként lett híres Claude Leprince. Jeanne-Marie fivére, Jean Leprince pedig többek között arról volt ismert, hogy ő festette meg a szentpétervári cári palota mennyezetképeit. A kislány 11 éves korában elveszítette az édesanyját, és a család anyagi nehézségekkel találta magát szembe. Ettől kezdve, 1725 és 1735 között, az egyik húgával együtt, 10 éven át az ernemont-i kongregáció nevelőintézetében tanult, ahol kiváló nevelésben részesült. Az iskola 1690 óta működött, és az egyházmegyében élő szegény leányok nevelését felkaroló kongregáció 1789 előtt további, mintegy 100 iskolát nyitott a régióban. Legelső pedagógiai tapasztalataira a fiatal lány itt, Ernemont-ban tett szert, bár az ott tapasztalt pedagógiai eljárásokat későbbi életében jelentősen átalakította. Egyáltalán nem értett egyet például a szigorú fegyelmezés ottani szabályzatban történt előírásával, a diákjait mindig magával egyenragú félként kezelte (Muglio, 2018, p. 18).

A zárdából Metzbe költözött az édesapjához, és Lunéville udvarába került, ahol a lotaringiai hercegné, a régensként kormányzó Elisabeth Charlotte d'Orléans idősebb lányának, apai ágon XIV. Lajos király unokahúgának, a későbbi szardíniai királynőnek, a 14 éves Elisabeth-Thérèse-nek a nevelőnője lett (Boyer-Vidal, 2008, pp. 173–174; Muglio, 2018, p. 19). Ez a kivételesen jó helyzet azonban nem tartott sokáig, XV. Lajos király ugyanis 1737-ben Lunéville-t a lengyel Stanislas Leszyskinek adományozta, a régensnőt és a hercegnőket pedig elűzték az udvarból. Marie Leprince viszont ott maradt, énekesi és színészi játékával vett részt az udvari szórakoztató programokban, és valószínűleg zongorázást is tanított (Janssens, 1999; Muglio, 2018, p. 20). Abban az időben ment nőül egy francia libertinus nemeshez, Claude-Antoine Malterhez, akitől egy Elisabeth nevű leánya született. A férjével mindössze két évig volt együtt, azt követően 1743-tól 48-ig Antoine Grimard de Beaumont feleségéként élt, akinek a vezetéknevét is felvette (10 Facts about Madame Leprince de Beaumont,

2020). Ebben a házasságában sem volt azonban boldog, a luneville-i udvarban is egyre kevésbé találta meg a számításait, így Angliába ment, ahol nevelőnőként dolgozott, jóllehet, egyetlen, az életével kapcsolatos forrás sem utal arra, hogy akkortájt tudott volna angolul, így azt feltételezhetjük, hogy a francia nyelvtudásával boldogult, ami az akkori Európában a legfelső, művelt társadalmi réteg tagjai által ismert és széles körben használt nyelv volt valamennyi országban.

1748-ban Londonba érkezve Madame Beaumont sokat köszönhetett az Oglethorpe családnak, mert az angol elit köreibe ők vezették be. „James Edward Oglethorpe katona volt, akit 1775-ben tábornokká neveztek ki, és 1723-tól 1754-ig parlamenti képviselő volt. Ő alapította Georgia államot, amely menedéket nyújtott az elnyomott német protestánsoknak, és javította az angliai foglyok nyomorúságos sorsát is.” (Muglio, 2018, p. 25). A politikus ajánlotta a nevelőnőt Lady Pomphret-nek, a királynő egykori udvarhölgyének, aki épp a leánya mellé keresett egy művelt nőt. Marie ismertségét és megbecsültségét tovább növelte, hogy a korábbi miniszterelnök, John Carteret lányát, a művelt és tehetséges, ugyanakkor az anyja elvesztése miatt a nagyanyjánál nevelkedő, elkényeztetett Sophie-t is az ő nevelésére bízták, más előkelő lányok mellett. Boyer-Vidal azt írja erről, hogy a nevelő különösen erre a leányra fordított figyelmet, és főként Sophie volt az, aki nevelési tárgyú művei megírására is inspirálta őt, és egész életében, az elválásuk után is leveleztek egymással (Boyer-Vidal, 2008, p. 175). A nevelő és Sophie kapcsolata tehát bensőséges és szoros volt, előbbi „szívem gyermekének” nevezte növendékét (Muglio, 2018, p. 25). Angliában a francia származású, széles látókörű Thomas Tyrel (eredeti, francia vezetéknevén Pichon) lett Madame Beaumont társa, és kapcsolatukból gyermekek is születtek.

Madame Leprince de Beaumont már csaknem 40 éves volt, amikor első írásai (például regények, pamflet) megjelentek, ezek azonban még nem hoztak számára ismertséget, jóllehet, már ezekben is jelen voltak a később írott műveiben megtalálható retorikai fordulata, illetve a nők társadalmi, művelődési jogaiért való egyértelmű kiállása. 15 évnyi angliai tartózkodás után, 1768-ban Annecy-be, Savoyába költözött, hogy 1751-ben örökbe fogadott lánya közelében élhessen. (Ennek a leányának az unokája volt később Prosper Mérimée.) A nevelő Franciaországban sem hagyott fel a lapkiadással, ám a gyermekek és fiatal lányok helyett más olvasóközönségnek szánta újságjait: 1768-tól adta ki Lyonban a *Magazin des Pauvres, des Artisans, des Domestiques et des Gens de Campagne* (A szegények, a kézművesek, a cselédek és a vidéki emberek magazinja), 1773-ban pedig Liège-ben a *Menteur Moderne ou Instruction pour les Garçons et ceux qui les élèvent* (A modern hazug, avagy tanítás a fiúknak és azoknak, akik őket nevelik) című lapot, 1779-től pedig, ugyancsak lyoni megjelenéssel szerkesztette a *Magazin des Dévotes* (A jámbor nők magazinja) újságot (Janssens, 1999). Később több hónapot töltött spanyol földön, végül 1780-ban Chavanodban halt meg.

Írói, lapkiadói munkássága

Madame Leprince de Beaumont írói életműve igen jelentős, mintegy hetvenkötetnyi művet hagyott hátra. Ezek egy jelentős része mese, anekdota, újságcikk, regény vagy levél formájában íródott. Legelső, *Le Triomphe de la vérité ou Mémoires de Monsieur de la Villette* (Az igazság diadala avagy Monsieur de la Villette emlékiratai) című műve 1748-ban jelent meg, és ez egy, a kereszténység védelmében írott, moralizáló regény volt, amit személyesen adott át a lengyel királynak (May, 1973, p. 136). 1749–50-ben *Lettres diverses et critiques, suivies d'un traité sur l'éducation* (Különféle és kritikai levelek, majd egy értekezés az oktatásról) című művében már kifejtette a véleményét arról, hogy milyen fontos a nőnevelés, valamint hitet tett arról is, hogy a nevelőnek tisztelni és szeretni kell a növendékeit (Boyer-Vidal, 2008, p. 175).

Pedagógiai szempontból is fontos és értékelhető műve volt az először 1756-ban, a szerzői név jelölése nélkül kiadott, majd számos további kiadást megért, több nyelvre lefordított tanácsadó könyve, a *Lettres de Mme*

*Du Montier à la marquise de ***, sa fille, avec les réponses, où l'on trouve les leçons les plus épurées et les conseils les plus délicats... pour servir de règle dans l'état du mariage...* című kötet (Leprince de Beaumont, 1756). May István *A magyar regény külföldi előzményei* című munkájában részletesen is taglalta Madame Beaumont-nak ezt a regényét, bemutatva a mű különböző kiadásainak és átdolgozásainak a történetét. Ez a könyv szerinte „a XVIII. századi levélregények hagyományaihoz híven valóságos levelek hiányos gyűjteményének látszatát akarja kelteni” (May, 1973, p. 136).

A nevelőnő és író 1750 és 1752 között, majd 1755 és 1758 között egy olyan lap kiadásába kezdett, ami akkoriban – különösen nőként belevágva ebbe a munkába – igen kockázatos és merész vállalkozás volt. Az angliai alapítású *Spectator* mintájára *Le nouveau Magasin français* (Új francia magazin) címmel szerkesztett és árusított lapot, amelyben a saját írásai mellett számos neves és kevésbé ismert francia szerzőtől (például Voltaire) közölt cikkeket, műveiből vett szövegrészleteket.

Madame Beaumont igazi sikereit azonban nem ezzel, hanem a gyerekeknek és fiataloknak írt meséivel és újságjaival érte el. Az irodalomtörténettel foglalkozó szerzők, például 1932-ben kiadott művében Paul Hazard, többnyire a 17. század végére teszik a gyermekirodalom európai megszületését. Ennek első alkotásai közé tartoztak az olyan mesegyűjtemények, mint Perrault 1697-es *Les Contes* (Mesék) című könyve, vagy az *Histoires ou Contes du temps passé, avec des moralités* (Történetek vagy mesék a múltból, erkölcsi tanulságokkal) című munkája. Ezek már egyértelműen más tartalommal készültek, mint a korábbi, iskolásoknak tanulási, nyelvtanulási céllal készült könyvek. Az ezekben és más kötetekben közölt mesék évszázadok, vagy akár évezredek hagyományai nyomán alakultak ki, és korábban sokszor nem is volt írásban rögzített formájuk, csak szóban hagyományozott változataik (Ottavi, 2007, p. 83).

A világ legelső gyermekkönyvét *A Little Pretty Pocket-Book* (Egy kis csinos zsebkönyv) címmel John Newbery adta ki Londonban, 1744-ben. Ennek nyomán aztán az egész kontinensen elindult a gyermekkönyvek és -újságok kiadása (Fehér, 2004). Számos, külföldön kiadott, gyermekeknek szánt mű eredeti nyelven vagy fordításban Magyarországon is ismert volt a 18–19. század fordulóján. Fehér Katalin kutatásai szerint „Sajtótörténetünk ezeket a fordításokat a sorozat és a folyóirat közti átmenetként írja le. Nézetünk szerint azonban, ha ezek nem is periodikumként láttak Magyarországon napvilágot, mégis azok anyagát tartalmazták, tehát joggal tekinthetők az első magyar nyelvű gyermeklapoknak” (Fehér, 2004).

Az Angliában 1756-tól megjelent, legelső európai, gyermekeknek szánt sajtótermék, a *Le Magasin des enfants ou Dialogues entre une sage gouvernante et ses élèves* (Gyermekmagazin, avagy Dialógusok egy bölcs nevelőnő és növendékei között) című, más, későbbi címe szerint a *Young Ladies' Magazine or Dialogues between a Discreet Governess and Several Young Ladies of the First Rank under Her Education* (Fiatal hölgyek magazinja vagy Dialógusok egy diszkrét nevelőnő és több, az ő nevelése alatt álló első rangú fiatal hölgy között) alapítója, írója és szerkesztője Mme Leprince de Beaumont volt. Az újság, szerkezetét tekintve Sarah Fielding 1749-ben Londonban kiadott didaktikus regényéből, a *The Governess or the Little Female Academy* (A nevelőnő vagy a kis női akadémia) című munkából (Fielding, 1749) merített ihletet. A francia nevelőnő leginkább azzal a céllal indított lapot, hogy ifjú olvasóit érdekes és tanulságos olvasmányokkal segítse a francia nyelv tanulásában. Madame Beaumont – Fieldinghez hasonlóan – szeretett volna érdekes, olvasmányos, szórakoztatva tanító, gyakran dialógusos formában megírt műveket publikálni, a nyelvtanítás mellett a morális nevelés egyértelmű szándékával.

A dialógusok a nevelőnő, Mlle Bonne, és hét, különböző korú leány növendéke közötti beszélgetések. A kis csoport különböző helyeken jár a párbeszéd szerint: megfordulnak a halpiacon, sétálnak, ecetceppet vizsgálnak mikroszkóp alatt, térképek segítségével tanulják a történelmet és a földrajzot, állatkertbe látogatnak. A *Le Magasin des enfants* lapjain látszólag színes egyvelegként jelentek meg meséi, fabulái, bibliai történetei, földrajzi

tanmeséi, ám valójában nagyon is átgondoltan kívánta tanítani, nevelni ezek segítségével ifjú olvasóit, a gyerekeket: szórakoztató, vidám módon, de biztos erkölcsi útmutatást nyújtva számukra. Az újságnak 1756-ban egy, a következő évben már három száma jelent meg, egyenként 120 oldalon, és mindegyik szám dialógusai hét tanítási napot öleltek fel. Janssens kutatásai szerint „az első londoni kiadást hamarosan újranyomták Lyonban (1758), Hágában (1759) és Leidenben (1759). 1760-tól kezdve egész Európában egymást követték a kiadások. Csak a legfontosabb városokat említve, a magazint újra kiadták Hollandiában, Leydenben, Hágában és Maastrichtban; Németországban Berlinben, Lipcsében és Frankfurtban; majd természetesen Londonban, Dublinban és Glasgowban, Bernben, Athénban, Bécsben, Moszkvában, Szentpéterváron és Madridban, összesen 115 újranyomtatással 1883-ig” (Janssens, 1999, p. 155). Ez a gyerekújság egész Európában páratlan népszerűsége tette szert, kontinensünk legtöbb nyelvére lefordították legalább néhány számát. Az első, holland nyelvű fordítás már 1758-ban megjelent, ezt követték a német, spanyol, portugál, orosz, modern görög, svéd, szerb és magyar nyelvű átültetések. Spanyolországban 1790-ben készült egy katalán nyelvű is, amely Osuna hercegnő könyvtárában található. Számos előfizetővel is büszkélkedhetett a lap, még az orosz cárnő is járatta Szentpéterváron. Az újságnak tehát óriási volt a hatása az egész kontinensen, sőt, azon túlnyúlóan is. Ez a hatás a nagyszámú újranyomás és fordítás, átírás mellett más forrásokkal is alátámasztható: tanulmányában Uta Janssens idézte egy goudai francia leánykollégium holland igazgatónőjének 1829-ben papírra vetett sorait: „Néha egy-egy fiatalkori benyomás örökre megmarad az emlékezetünkben; így az a benyomás is, amelyet Mme Leprince de Beaumont *Magazin des Enfants* című művének olvasása váltott ki, soha nem fogom elfelejteni. Tudjuk, hogy amikor ez a mű megjelent, a jó gyerekkönyvek nagyon ritkák voltak. Ki csodálkozna tehát azon, hogy ezt, a gyerekeknek annyira megfelelő és általuk olyan jól megértett magazint a fiatalok szinte felfalták?” (Janssens, 1999, p. 156).

A francia író 1760-tól újabb, *Magasin des adolescentes* (Kamaszok újságja) című lapot jelentetett meg, mely újság 1760 és 1828 között nem kevesebb, mint 40 kiadást ért meg, és lefordították németre, angolra, hollandra, olaszra, spanyolra, portugálra, lengyelre, oroszra, görögre és svédre (p. 155). Ebből a lapból világosan kiderül, hogy Madame Beaumont véleménye szerint kora nevelőinek „többsége” képtelen volt arra, hogy növendékeivel megszerettesse az erényeket, és nem rejtette véka alá a megvetését azok iránt, akiket nem tartott eléggé felkészültnek erre a fontos feladatra, mások nevelésére. Nem volt jobb véleménnyel általánosságban az édesanyjakról sem, akikkel szerinte az a legnagyobb baj, hogy mást mondanak, és mást várnak el a leányaiktól, mint amit ők maguk tesznek (Bérenquier, 2007). 1764-ben a *Magazin des Jeunes Demoiselles* (Fiatal hölgyek magazinja) című újsággal, amely eredeti címe *Instructions pour les Jeunes Dames qui entrent dans le monde et se marient* (Útmutatások fiatal hölgyeknek, akik belépnek a társasági életbe és férjhez mennek) lépett a nyilvánosság elé, mely később különösen Amerikában lett népszerű: két kiadása jelent meg 1792-ben és 1800-ban Philadelphiában, és két újabb 1806-ban és 1816-ban New Yorkban (Janssens, 1999, p. 155).

Az említett gyerekújságok mellett különösen népszerűek voltak a Madame Leprince de Beaumont által írott mesék. Ezek közül kétségtelenül a legjelentősebb, máig világszerte ismert történet a *La belle et la bête* (A szépség és a szörnyeteg), amit eredetileg egy népmese alapján S. de Villeneuve írt meg, de Madame Beaumont átírata tette igazán ismertté a történetet (Kovács, 1982, p. 203). Az ő meseváltozatát vitte filmre és nagy sikerre 1946-ban – Jean Cocteau forgatókönyvével – René Clemens francia rendező. További, főbb meséi: *Aurore és Aimee*; *Belote és Laidronette*; *A kíváncsiság*; *Joliette*; *A daliás herceg*; *Drága herceg*; *Jácint herceg és a drága kis hercegnő*; *Tity herceg*; *A halász és az utazó meséje*; *Mese a három kívánságról*; *Az özvegyasszony és két lánya*. Nem csupán mesékkal, de lányregényeivel is hatást gyakorolt ifjú olvasóira, 1765-ben Párizsban jelent meg például a *Lettres d'Emerance à Lucie* (Emerance levelei Lucie-nek) című levélregénye, melyben egy érett, erényes nő beszélget egy ifjú leánnyal (Leprince de Beaumont, 1765).

Műveinek fogadtatása és hatása

Madame Leprince de Beaumont műveinek fordításai és átíratái hatalmas írói és kereskedelmi sikert hoztak számára. Egy kutató, Alicia Montoya könyvtári aukciós katalógusok segítségével tárta fel a francia szerző 18. századi hollandiai jelenlétét, ezzel mintát nyújtva más, hasonló kutatásokhoz. Azt találta, hogy az összes, általa átvizsgált könyvjegyzék mintegy felében szerepelt Madame Beaumont valamelyik műve, és ezzel a francia nevelő a tízes népszerűségi listán a negyedik helyen állt, megelőzve olyan szerzőket, mint Montesquieu, Rousseau, Swift, Defoe, Fielding vagy Richardson (Montoya, 2015, p. 3).

Madame Beaumont életműve, pedagógiája számos kortárs és későbbi szerzőre volt hatással, köztük írónókra is. Ez utóbbiak közül kiemelkedett Foa Eugénie, születési nevén Esther-Eugénie Rodrigues-Henriques Grades (1796–1852) spanyol származású francia író, aki Madame Beaumont-hoz hasonlóan, az ő nyomdokain járva főként nevelési, moralizáló munkákat publikált franciául. Szefárd családból származott, és életrajzírói őt tartják az első olyan, zsidó származású nőnek, aki a tollforgatásból élt. Bár Foa asszony leginkább gyermekművek írójaként volt ismert, politikai tárgyú művei is voltak. A korabeli francia újságokban is gyakran írt novellákat, Maria Fitz-Clarence álnéven. Vélhetően ő volt a *Journal des enfans* (Gyermekújság) című újság alapítója, írt továbbá a *Journal des demoiselles* (Kisasszonyok Újságja), a *La Mère institutrice et l'institutrice-mère* (Az anya mint tanítónő és a tanítónő-anya), a *Le messenger des demoiselles* (A lányok hírnöke) és a *Dimanche des enfants* (Gyermekek Vasárnapja) című lapokban, és közreműködött az 1848-ban megjelent *La Voix des femmes* (A nők hangja) című lap kiadásában is (Fernández Fraile, 1999; Moses Leff, 2021).

Foa elkötelezett volt a nők művelődési, tanulási lehetőségeinek javítása terén, és az ezzel kapcsolatos írásműveinek is éppen Madame Beaumont volt az egyik legfontosabb ihletője. Életútjuk számos ponton hasonlóan alakult, ahogyan ezt kutatásai során Fernández Fraile feltárta (lásd erről: Fernández Fraile, 1999, pp. 436–452). Foa a gyermekeknek szánt történetmesélésben és újságkiadásban egyértelműen követte francia elődjét. Bár hozzányúlt Madame Beaumont régebbi írásaihoz, és azokat témájukban, stílusukban a 19. század közepéhez igazította. Francia területre, francia nevű szereplőkre adaptálta elődje angol környezetben mozgó, angol nevű főhőseit, és 1846-ban elkészítette a *Le Magasin des Enfants* című új, párizsi kiadását (Leprince de Beaumont, 1846). Ennek az átdolgozott lapnak már nem a francia nyelv megtanítása volt a fő célja, amit a korábbi, londoni kiadással Madame Beaumont szeretett volna elősegíteni, Eugénie Foa sokkal inkább lányoknak és fiúknak szóló, tartalmas és értékes olvasmányokat kívánt egybefogni. Ezzel együtt azonban mégiscsak jelentősen hozzájárult a francia nyelv tanulásához és pallérozásához: szerte Európában mindenütt keresték és olvasták ezt a gyűjteményt és az író más, további, saját történeteit is, köztük kiemelten a *Petit Robinson de Paris, ou le triomphe de l'industrie* (Párizs kis Robinsonja, avagy az ipar diadala) című, 1851-ben magyar fordításban is megjelent munkát (Foa, 1851). A *Le Magasin des Enfants* 1846-os párizsi változata azonban nem egyszerűen az erényesség diadaláról szóló, régi mesék frissített átírata volt: a család értékét, a tanulás, a tudás, a művelődés hasznosságát, az értelemben vetett hitet hirdette Foa, aki a kiadást példaképe és ihletője, Madame Beaumont életrajzának a leírásával is megtoldotta (Fernández Fraile, 1999).

Madame Beaumont magyarországi hatás- és recepciótörténete jól követhető a tőle merített, illetve a róla vagy vele kapcsolatosan írott források, illetve régi magánkönyvtárak katalógusai segítségével. Kalmár Anna egy kutatásában az 1760 és 1815 közötti időszak metszetében vizsgálta nyolc, reprezentatívnak mondható magyar főnemesi-nemesi magánkönyvtár katalógusait, ezek közül is több tartalmazott a francia nevelő tollából való műveket, illetve azok fordítását (Kalmár, 2014). Ez utóbbira példa: Madame Beaumont fentebb említett gyermekmagazinja magyar nyelven először 1781-ben jelent meg Kolozsváron, négy szám erejéig, Derzsi János és

Tordai Sámuel német szövegváltozat nyomán készült fordításában, a következő címmel: *Kisdedek tudománnyal tellyes tárháza*. Tordai Sámuel valószínűleg utrechti és berni tartózkodása alatt ismerte meg Madame Beaumont magazinját (Kalmár, 2014, p. 167). Ebben a magyar nyelvű könyvben olyan ismereteket találhattak az olvasók a mű előszava szerint, „mellyek egy jó neveltetésű Leány-gyermeknek, sőt egy Föszületésű Kis-Aszszonynak, (nem rekesztvén innen ki a' Férjfi Gyermekeket-is) szívének formálására, és a szükségesebb Tudományokban való oktattatására szükségesek.” (Derzsi & Tordai, 1781). V. László Zsófia szerint ez, a Madame Beaumont műve nyomán kiadott magyarországi munka olyan magas szintű ismereteket fogott egybe, hogy valóban hasznára lehetett nem csupán a lányoknak, hanem a fiúknak is (V. László, 2011, p. 73). „A nevelőnő és kis tanítványai beszélgetéseik során érintettek vallási és erkölcsi kérdéseket, történelmet, irodalmat, művészettörténetet, földrajzot, fizikát és államigazgatási ismereteket is” – írja V. László Zsófia (2014, p. 104).

Számos közgyűjteményi helyen fellelhető annak a nyoma, hogy milyen széles körben ismert volt ez a munka a magyar olvasók előtt. Ennek alátámasztására a Kalmár Anna által említett katalógusok mellett felhasználható például a Teleki Téka cédulakatalógusa: a marosvásárhelyi gyűjtemény¹ négy tételt jelez a francia szerzőnőtől: ezek közül egy ez az 1781-es kiadvány, de mellette ott szerepel ugyanennek a gyereklapnak a német nyelvű, 1777-ben Bécsben megjelent változata, továbbá a francia nyelvű, 1767-es, párizsi kiadású *Magazin des jeunes dames* című lap két kötetben (Leprince de Beaumont, 1767), valamint egy bécsi kiadású, francia nyelvű, Trattner-nél 1764-ben kiadott *Instructions pour les jeunes dames, qui entrent pour le monde...* (Útmutatások fiatal hölgyeknek, akik belépnek a társasági életbe...) című, 235 oldalas mű.

A pozsonyi kiadású, 1780-ban indult *Magyar Hírmondó* szerkesztője, Rát Mátyás már a mű kiadása előtt tudósított Derzsi János és Tordai Sámuel könyvéről (Tudománybéli dolgok, 1781a, p. 53), majd az 1781-es, az újságban 21. sorszámmal jelölt levelében is szó esett erről a kolozsvári, németről magyarra fordított kiadványról, és az újság Madame Beaumont gyereklapjának egy másik, akkoriban készüléfében lévő magyar fordításáról is hírt adott, a következő sorokkal: „(...) hasznos dolog, nem csak a nyomtatott és világra jött könyveket, hanem azokat- is, amellyek együtt vagy másutt a nyomtató sajtó alá vagy alól készülnek, hírré adni. Szinte ezt írhatom, ama híres Francia Tanító Aszszonynak, *Bomon (Beaumont) Máriának* azon nagy hasznú s mindenek előtt kedvet talált könyvei felől, mellyek *Magazin* név alatt, először Francziául, az-után majd csak-nem minden Európai nyelvekre fordíttatva, az ifjúságnak, nevezetesen pedig a fehéj népek oktattatása végett, közre botsáttattak. Ezeket régölta fordítgatja Magyarra, sok darabjait már el- is készítette, valamelly *Nógrád-Vármegyei ifjú Aszszonyság, Darvas Ilona* Aszszonynak Leánya; (...) Most leg-közelebb pedig, *Kolozsvárról* hozzám küldött levelek-benn, több jeles könyvek között, a mellyek ottan a Ref. Kollégium könyv-nyomtató műhelyében rész szerént sajtó alatt vagynak, rész szerént a nyomtatásra el-készültenek, ezt-is olvasom: „Kisdedek Tár-háza, mellyet Francia nyelven Beaumont Mária Aszszony írt vólt *Magazines des Enfants* titulus alatt, mostan Német fordítás-ból Magyarra fordítva, nyomtattatik 8 rétű formában: a több *Magazinjai*-is ezen Aszszonynak utánna következ-nek rövid időn, most éppen munkában lévén.” (Tudománybéli dolgok, 1781b, p. 165).

Az ugyancsak pozsonyi kiadású *Magyar Múzsza* 1787-es 11. száma közölte egy bizonyos „Karolina” nevű kisdasszony naplójegyzeteit, aki olvasta Madame Beaumont művét: „Kedden Aug. 18dikán. Ma Beaumont Aszszonyságának *Kisdedek' Tárházából* a' Szépnek Meséjét olvastam. Valahányszor ezt a' Könyvet olvasom, mind annyiszor szívemben el-ragadtatom, és annak olvasásával bé nem telek. Hallom hogy vagyon még ezen Angyali Aszszonynak más nyelveken; Ifjak Tárháza is: oh mennyi háládatossággal tartoznám én annak, a' ki azt az én született nyelvemre fordítaná! Isteni Beaumont! vajha én valaha csak egy részét birhatnám-is a' te szelidséggel és alázatossággal egybe-kottetett böltességednek és tudományodnak!” („Karolina”, 1787, p. 175). A közölt naplórészlet-

1. <http://www.telekitekita.ro/files/kcfinder/files/Basta%20-%20Bechorius.pdf>

hez egy csillaggal megjelölt, újságszerkesztői lábjegyzet is tartozott: „Itt egy pár köny-tsepppek láttzatának a' papi-rossan, a' melyet ez az érzékeny Leányzó ezen áldott Asszonyág' hamvainak áldozza.” („Karolina”, 1787, p. 175).

A Tudományos Gyűjtemény egyik, 1824-es, a regényekről szóló írásában Almási Balogh Sámuel a leánynaplóban leírtakhoz hasonlóan, elismeréssel szólt a francia szerzőnő tündérmeséiről. Kónyi János és más írók történeteivel összevetve azokat, így összegezte véleményét: „Beaumont Asszony' Kisdedek' Tárházának fordításában lévő tündér mesék, valamint sokkal elmésebbek, úgy tanúságosabbak is.” (Balogh, 1824, p. 80). A 19. század közepén egy újabb magyar nyelvű kiadása is megjelent Madame Beaumont történeteinek, Foa Eugénie francia átdolgozása nyomán (Leprince de Beaumont, 1848).

A francia író nő más munkái is ismertek voltak magyarul: bodó-baari és nagy-lucsei Mészáros Ignác a *Der Frau du Montier lehrreiche Briefe* (Montier asszony tanulságos levelei) című, 1784-ben Frankfurtban kiadott levélregényét fordította le németről magyarra, *Montier asszonynak a maga leányával közölt tanulságos, igen jeles és mindenféle úri rendnek nemes mulatására nagyon alkalmas levelei* címmel. A tanácsadókönyv fordítása 1793-ban Pesten jelent meg (Leprince de Beaumont, 1793). Ugyanerről a műről a *Magyar Hirmondó* egyik, 1781-es híradása ezt írta: „Montier Asszonynak a' maga leányához intézett Levelei, mellyeket Bomon Mária Asszony irt francia nyelven, és azoknak Németre tett fordittatásokból (nem tehetvén szert a' Francia eredeti munkára hamar) egygy Uriembernek kívánságára Magyarra fordítottak” (idézi Baranyai, 1927, pp. 429–430; György, 1941, p. 240). Arról azonban, hogy ez a mű a későbbi Mészáros-féle volt-e, vagy egy egészen másik fordítás, nincs tudomásunk.

A könyv több hazai forrás szerint népszerű olvasmánnyá vált a társasági élet iránt érdeklődő olvasók (különösen a nők) kezében. Szegedi Éva kutató nő például Gróf Mikó Imréné Rhédey Mária – részben apjától örökölt – könyvtára darabjai között találta meg ezt a könyvet (Szegedi, 2018, p. 212). Több más terület és téma mellett Madame Beaumont még a magyar alkímistákra is hatással volt a 18–19. század fordulóján, a *L'adepte moderne ou le vrai secret des francs-maçons* (A modern követő vagy a szabadkőművesek igazi titka) című, 1777-es, párizsi kiadású regénye Báróczy Sándor, testőrirő fordításában 1810-ben Bécsben kiadásra került, *A mostani adeplus vagyis a szabadkőművesek titka* címmel (Magyary-Kossa, 1929, p. 286).

Madame Beaumont nem csupán íróként, de lapszerkesztőként is széleskörű hatást gyakorolt kontinensünkön, így Magyarországon is. Az első magyar nyelvű gyerekújság, a kolozsvári *Magyar Gyermekbarát* – köszönhetően többek között Madame Beaumont mintaként szolgáló gyereklapjának – 1843–44-ben indult útjára Szilágyi Ferenc szerkesztésében, a *Mult és Jelen* című lap hetente kiadott melléklapjaként, amiről több lap is közölt információt. 1842-ben a pozsonyi kiadású *Hirnök* című újságban maga Szilágyi ezekkel a sorokkal harangozta be a melléklap indulását: „A „Magyar Gyermekbarát” célja s iránya, a nőnemre is tekintettel a magyar gyermekek számára egy szívet nemesítő, értelmet fejtő és hasznos ismeretekkel s igazságokkal ébresztő, szóval gyönyörködtetve oktató olvasást nyújtani, mellynek tárgyai az erkölcs, história, geográfia és természet köréből lesznek leginkább merítve, s melléje néha képek adva.” (Szilágyi, 1842, p. 6). 1843-ban az Athenaeumban ugyancsak Szilágyi – a szülők, nevelők és tanítók pártfogásába ajánlva új lapját – így írt: „Annak kitűzött célja szerint, a' mi a magyar fiu- es leánygyermekeknek szívet nemesítő értelmet fejtő, és hasznos ismeretekkel, igazságokkal gazdagító olvasást nyújtani – javítása, tökéletesítése főtörekvésünk lesz. A' jövő félévben legalább öt képet, sőt pártfogoltatásunk' esetében többet is adandunk mellette: azok közt Vajda–Hunyad várát Erdélyben, és I. Rákóczi György fejedelmet, mikhez lesz kapcsolva Hunyadi János és a' nevezett fejedelem' életleírása, szerkesztő' tollából.” (Szilágyi, 1843, p. 586).

A gyereklap terjesztésének a nehézségeiről, végül a lap megszűnéséről is számos korabeli hazai újság beszámolt. Legrészletesebben a *Társalkodó* című sajtótermék 1845-ös cikke foglalkozott a témával: fél újságoldalnyi terjedelemben olvashattak a kortársak arról – egy színházi darabban kacérságával, divatos ruházatával fel-

tűnő, tizenéves kislány példájából indítva a cikket –, hogy mennyire nem jó úton halad Magyarországon a lányok nevelése, milyen fontos volna annak céljaihoz, tartalmához megfelelő kapaszkodót keresni. A téma fellelésének apropója épp a *Magyar Gyermekbarát* megszűnése volt, amiről a szerző úgy vélte, ez a lap lehetett volna a szülők és nevelők kezében a megfelelő kapaszkodó a helyes neveléshez. A cikk végén szó szerinti átvételben ismertették Szilágyi Ferenc utolsó lapszámában közölt, búcsúzó sorait: „Kedves gyermekek! Midőn két évvel ezelőtt e' folyóírást, melly maga nemében a' magyar irodalom mezején még egyedül van, kiadni kezdtük, remélheik, hogy magyar szülők, gyermekeik értelme fejtésére és szívük nemesítésére szánt ezen vállalatot, a' gyenge kor legjobb, leghívebb barátját, ha egyébért nem is, csak a' czél szentségét tekintve pártolni fogják; 's azért az utolsó évben annak árát jóval lejjebb szállítottuk. Reményünkben csalatkoztunk, sőt az árleszállítással szülötteken tett könnyebbítés súlya ránk nehezedett. (...) a' jó Isten uralma legyen veletek az új évben 's gyenge korotok egész idejében; legyetek vallásosak, jámborok, jóerkölcsűek, szorgalmatosak; igyekezzetek szüléiteknek vagy azoknak, kik rátok gondot viselnek, örömet, magatoknak becsületet keresni; így kedves gyermekek az Isten áldása fog titeket kísélni, mit szívükből óhajtunk.” (A' magyar Gyermekbarát, 1845, p. 21). 1847-ben, a *Honi Irodalmi Hirdető* információja szerint a heti kétszer kiadott, 6 forintért előfizethető *Mult és Jelen* melléklapjaként egy ideig a *Magyar Gyermekbarát* aztán újra megjelent (*Mult és Jelen*, 1847, p. 5).

Kunkin Zsuzsanna kutatásai szerint Madame Beaumont angliai szerkesztésű gyermeklapja adta a mintát a jóval később, 1871-től Szabadkán elindított, Márki József által szerkesztett *Kis Tükör* című lap kiadásához is, melynek hasábjain mások mellett a fiatal Mikszáth Kálmán és Jókai Mór publikáltak (Kunkin, 2019, p. 24). „Kis Tükör, melybe nagyok is nézhetnek.” A lap 1873-ban összeolvadt a *Kis Újság*-gal, vélhetően azért, mert így próbálták felvenni a versenyt a külföldi lapokkal.

Összegzés

Madame Leprince de Beaumont fordulatos, Európa több helyszínén eltöltött életet élt, és jöllehet, életrajzának számos adata máig nem feltárt vagy nem maradt ránk, annyi összefoglalható vele kapcsolatosan, hogy bátor, határozott, kreatív nő, és igen termékeny író volt. Írásaival, különösen is a tanító, erkölcsjavító céllal írott meséivel, újságcikkeivel nagy hatást gyakorolt a 18–19. századi európai és észak-amerikai olvasókra, főként a fiatal leányokra. Keresztény szellemben megfogalmazott történetei összességében olyan irodalmi örökségként értékelhetők, amelyek hozzájárultak a nők művelődési lehetőségeinek a kiszélesedéséhez, tanulmányi lehetőségeik, társadalmi jogaik későbbi kiteljesedéséhez. Életművének egyértelműen helye van a pedagógiatörténeti kánonban, és a korabeli könyvtári állományok további feltárása hozhat még új eredményeket munkássága árnyaltabb megismerésében. A világ első gyermekújságjának írója és kiadója, a felvilágosodás-kori Európa „nevelőnője” abból a szempontból is fontos inspirációt jelenthet a jövő kutatóinak, hogy nevelés- és művelődéstörténeti szempontból fontos figyelmet fordítani a korábban nem, vagy nem átfogó módon vizsgált olyan forráscsoportokra is, mint a gyermekújságok, meséskönyvek, valamint az egodokumentumok csoportjába sorolható kútfók, például a magánlevelezések darabjainak elemzésére.

Irodalom

1. 10 Facts about Madame Leprince de Beaumont. (2020, Február 17). Wizzley.com. <https://wizzley.com/10-facts-about-madame-leprince-de-beaumont/>
2. A' magyar Gyermebarát. (1845). *Társalkodó*, 14(6), 21.
3. Balogh, S. (1824). A románokról. *Tudományos Gyűjtemény*, 8(4), 70–91.
4. Baranyai, Z. (1927). Francia eredetű szépprózafordításaink a XVIII. században. Bibliográfiai vázlat. *Magyar Nyelv*, 23(3–6), 426–437.
5. Bérenguier, N. (2007). Mères, gouvernantes et livres de conduite: guerre ou alliance? In I. Brouard-Arends, & M.-E. Plagnol-Diéval (Eds.), *Femmes éducatrices au siècle des Lumières* (pp. 26–32). Presses universitaires de Rennes. <https://doi.org/10.4000/books.pur.39332>
6. Boyer-Vidal, M.-F. (2008). Madame Leprince de Beaumont. In J. Houssaye (Ed.), *Femmes pédagogues* (Vol. 1, pp. 173–200). Éditions Fabert.
7. Derzsi J., & Tordai, S. (1781). *Kisdedek' Tudománnyal tellyes Tárháza. Melly Azoknak sziveknek formáltatásokra, értelmeknek megvilágosításokra készítetett Frantzia Nyelven Beaumont Mária által. Mostan pedig Magyar nyelvre fordítottatott, Kolo'svárratt Der'si Ö. János és Tordai Sámuel által.* Kaprontzai Ádám.
8. Fehér, K. (2004). Gyermekirodalmunk a felvilágosodás és a reformkor sajtójában. *Könyv és Nevelés*, 6(4), 67–84. <https://epa.oszk.hu/04200/04290/00024/feherkatalin.html>
9. Fernández Fraile, M. E. (1999). Eugénie Foa, sur les traces de Madame de Beaumont. *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde*, 23, 436–452. <https://doi.org/10.4000/dhfles.3071>
10. Fielding, S. (1749). *The Governess or the Little Female Academy*. A. Millar.
11. Foa, E. (1851). *A párisi kis Robinson vagy az ipar győzelme*. Emich Gusztáv.
12. György, L. (1941). *A magyar regény előzményei*. Magyar Tudományos Akadémia. https://real-eod.mtak.hu/4233/1/MTA_Konyvek_448026_000874089.pdf
13. Houssaye, J. (Ed.). (2008–2009). *Femmes pédagogues* (Vol. 1–2). Éd. Fabert.
14. Janssens, U. (1999). Les Magazines de Mme Leprince de Beaumont et renseignement privé et public du français en Europe (1750–1850). *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde: Les auteurs classiques français dans l'enseignement du F.L.E. (18e et 19e siècles)* 24 (pp. 151–159). <https://doi.org/10.4000/dhfles.3017>
15. Kalmár, A. (2014). Főúri könyvtárak, pedagógiai olvasmányok Magyarországon (1760–1815) A magyar nyelvű nevelési és életvezetési kézikönyvek kultúrtörténetéhez. In J. Papp (Ed.), *A zsoldártól a rózsaszín regényig. Fejezetek a magyar női művelődés történetéből* (pp. 163–177). Petőfi Irodalmi Múzeum. https://real.mtak.hu/25844/1/noi_muvelodes.pdf
16. „Karolina”. (1787). A' Karolina' Kis-aszszony' Napfolyta-könyvéből ki-íratott Részetske. *Magyar Músa*, 11. 175.
17. Kéri, K. (2024). Női szerzők a pedagógiai gondolkodás történetében. *Magyar Tudomány*, 185(9), 1188–1195. <http://dx.doi.org/10.1556/2065.185.2024.9.9>

18. Kovács, E. (1982). Leprince de Beaumont. In I. Szerdahelyi (Ed.), *Világirodalmi lexikon* (Vol. 7, p. 203). Akadémiai Kiadó.
19. Leprince de Beaumont, J.-M. (1756). *Lettres de Mme Du Montier à la marquise de ***, sa fille, avec les réponses, où l'on trouve les leçons les plus épurées et les conseils les plus délicats... pour servir de règle dans l'état du mariage...* Chez Pierre Bruyset Ponthus.
20. Leprince de Beaumont, J.-M. (1765). *Lettres d'Emerance à Lucie*. Chez Charles Saillant.
21. Leprince de Beaumont, J.-M. (1767). *Magazin des enfans*. François Grasset.
22. Leprince de Beaumont, J.-M. (1793). *Montier asszonynak a maga leányával el-férjezett Mark-grófnéval közlött tanúságos igen jeles, és mindenféle úri rendnek nemes mulatására nagyon alkalmatos levelei. Németből magyarázta Bodó-Baari és Nagy-Lutséi Mészáros Ignácz*. Trattner Mátyás.
23. Leprince de Beaumont, J.-M. (1846). *Le Magasin des Enfants*. Librairie Pittoresque de la Jeunesse, 2e éd. Contient le conte *L'hôtel des trois couronnes* et une notice sur l'auteur par Mme Eugénie Foa. [Kiadó nélkül].
24. Leprince de Beaumont, J.-M. (1848). *Gyermekek tára. A Foa Eugenia által átdolg. s új regékkel bővített francia eredeti után fordítva*. Emich Gusztáv.
25. Magyary-Kossa, Gy. (1929). *Magyar orvosi emlékek* (Vol. 1). Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat.
26. May, I. (1973). A magyar regény külföldi előzményeiből. *Filológiai Közöny*, 19(1–2), 127–141. https://real-j.mtak.hu/2061/1/FilologiaiKozlony_1973.pdf
27. Montoya, A. C. (2015). Madame Leprince de Beaumont in the Eighteenth-Century Dutch Republic: Library Catalogues, Readers, and Writers. In: *XIVe Congrès international d'étude du dix-huitième siècle: L'ouverture des marchés et du commerce au XVIIIe siècle*. <https://hal.science/hal-01885939/document>
28. Mult és jelen. (1847). *Honi Irodalmi Hirdető*, 5(1), 5. https://real-j.mtak.hu/9501/1/HonirodalmiHirdeto_1847.pdf
29. Kunkin, Zs. (2019). Nagy íróink egy ritka XIX. századi gyereklapban. *Magyar Szó*, 76(55), 24.
30. Moses Leff, L. (2021, Június 24). Eugénie Foa. *The Shalvi/Hyman Encyclopedia of Jewish Women*. <https://jwa.org/encyclopedia/article/foa-eugenie>
31. Muglio, P. (2018). *Le Magasin des enfants de Madame Leprince de Beaumont (1756): lectures, réception et mise en valeur patrimoniale d'un livre pour la jeunesse*. Université Lumière Lyon 2. <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/68370-le-magasin-des-enfants-de-madame-leprince-de-beaumont-1756-lectures-reception-et-mise-en-valeur-patrimoniale-d-un-livre-pour-la-jeunesse.pdf>
32. Ottavi, D. (2007). Le public des enfants. *Le Télémaque*, 32(2), 83–92. <https://doi.org/10.3917/tele.032.0083>
33. Schaller, P. (n.d.). *Jeanne Marie Le Prince de Beaumont (1711–1780): Biographical Essay for Chawton House Library and Women Writers*. <https://chawtonhouse.org/wp-content/uploads/2012/06/Leprince-de-Beaumont2.pdf>

34. Szegedi, É. (2018). Gróf Mikó Imréné Rhédey Mária könyvtára. In E. Rűsz-Fogarasi (Ed.), *Hagyomány és újjítás a 21. századi könyvtárban* (pp. 203–221). Egyetemi Műhely Kiadó.
https://real.mtak.hu/92256/1/ErdEvsz_tordelt_nyomdaba.pdf
35. Szilágyi, F. (1842). A „MULT és JELEN“ históriai és politikai hírlap Erdélyben. *Hírnök*, 6(22), 6.
https://real-j.mtak.hu/7526/5/kMTA_Hirnok_1842.pdf
36. Szilágyi, F. (1843). Előfizetési felszólítás. *Athenaeum*, 7(12), 586.
37. Tudománybéli dolgok. (1781a). *Magyar Hírmondó*, 2(7), 52–53.
https://real-j.mtak.hu/1020/1/Magyar_hirmondo_1781.pdf
38. Tudománybéli dolgok. (1781b). *Magyar Hírmondó*, 2(21), 164–166.
https://real-j.mtak.hu/1020/1/Magyar_hirmondo_1781.pdf
39. V. László, Zs. (2011). *Női szerepek változása a protestáns halotti beszédek tükrében (1711–1825)* [Doktori disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem]. Disszertációs adatbázis.
<http://doktori.btk.elte.hu/hist/laszlozsofia/diss.pdf>
40. V. László, Zs. (2014). Nőoktatás és könyves műveltség a 17–18. században. In J. Papp (Ed.), *A zsoldártól a rózsaszín regényig. Fejezetek a magyar női művelődés történetéből* (pp. 95–125). Petőfi Irodalmi Múzeum. https://real.mtak.hu/25844/1/noi_muvelodes.pdf

Függelék

1. kép. Madame Leprince de Beaumont Forrás: <https://wizzley.com/10-facts-about-madame-leprince-de-beaumont/>

The World's First Children's Magazine and Europe's Governess

Marie Leprince de Beaumont (1711–1780) was a French governess, fairy-tale and essay writer, and author of epistolary novels, as well as the founder, writer, and editor of **Le Magasin des enfants ou Dialogues entre une sage gouvernante et ses élèves** (Children's Magazine, or Dialogues Between a Wise Governess and Her Pupils), which was published in England beginning in 1756. Although numerous works on the history of education and childhood have commemorated her colourful and multifaceted life and her 70-volume body of work – mostly related to the education of children and women – our experience nevertheless confirms that her life's work and influence are not sufficiently known to today's Hungarian readers. This study, which fits within the framework of the history of education and culture and is structured using a synchronic approach, presents the career of the writer, educator, and editor by drawing on an analysis of scholarly literature and sources in French, English, Spanish, and Hungarian scholarly literature and source analysis to present the career of this writer, educator, and editor; her pedagogical ideas; the history of the world's first children's newspaper; and its reception and influence in Europe and even beyond the continent's borders. Articles from the contemporary European and Hungarian press, the educator's correspondence and essays, individual issues of her children's magazine, and private library catalogues (such as the materials from the Teleki Library in Marosvásárhely) formed the basis of our research. Among our research objectives was an analytical review of Madame Beaumont's writings on the education of girls and, more broadly, on women's social and cultural opportunities. We also examined the background, circumstances, and content of her children's magazine, as well as its reception in Europe and the United States. In our research, we placed particular emphasis on the reception of the author and her works in Hungary, as well as their translations, and we also explored how the French governess's work served as an inspiration for the founders of Hungarian children's magazines. In summary, we can conclude that, from the perspectives of the history of childhood, children's literature, as well as from the perspective of girls' education and women's cultural development, Marie Leprince de Beaumont – whose fame and influence have faded into the background over the past century and a half – was highly significant in her own time and even throughout the 19th century, and her body of work clearly has a place in the canon of the history of education.

Keywords: *Marie Leprince de Beaumont, Enlightenment, children's magazines, impact and reception studies, history of women's education*